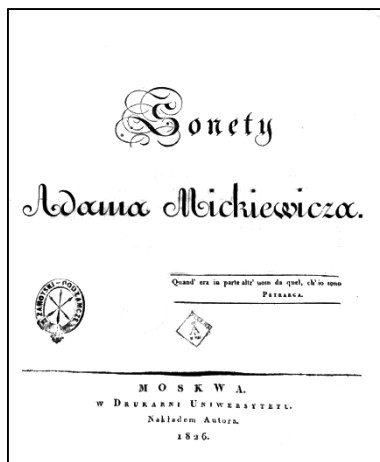

АДАМ МИЦКЕВИЧ (Adam Mickiewicz, 1798 – 1855) създава цикъла *Кримски сонети* по време на своя престой в Крим през 1825 г. Заедно с *Одески сонети* този цикъл, състоящ се от 18 стихотворения, е публикуван на следващата година в Москва под общото заглавие *Сонети*. Забележителният поетически талант на Мицкевич, който вдъхновява неговите съвременници още с дебютната му стихосбирка *Балади и романси* (*Ballady i romanse*, 1822), бива незабавно разпознат и в тези стихотворения. Вследствие на изключителния читателски прием на Мицкевич баладата и сонетът стават предпочитани жанрове в полската романтическа поезия.

Цикълът *Кримски сонети* (*Sonet krymskie*) е превеждан многократно – вероятно това е произведението с най-много преводни варианти на български език. Дора Габе (1888 – 1983), Стоян Бакърджиев (1929 – 1998) и Димитър Горсов (1939) представят пълния цикъл от 18 сонета, а единични сонети са превеждани от Иван Вазов, Кирил Христов, Людмил Стоянов, Николай Ковачев, Росица Бонева, Хр. Кесяков и др.

Предложеният руски превод е на Иван А. Бунин, но отделни стихотворения от *Кримски сонети* са превеждани от редица руски поети, включително и от Лермонтов (петото стихотворение от цикъла – *Изглед към планините от степените на Козлов* с подзаглавие *Пилигримът към Мирза / V. Вид гор из степеней Козлова. Пилигрим и мирза* (<<https://svastour.ru/articles/puteshestviya/rossiya/krym/mitskevich-adam.html>>).

Сонета на Мицкевич представяме още на хърватски и на чешки език – съответно в превод на Иса Великанович и на Владимир Холан. Оригиналът на стихотворението *Акерманските степени* е по изданието Adam Mickiewicz. *Dziela. Tom I. Wiersze*. Warszawa: Czytelnik, 1993. За мотото на цикъла Мицкевич е сложил стих от Гьоте¹, който обаче при някои преводи е отпаднал.

Титулната страница на първото издание от 1826, включващо *Кримски сонети*

¹ Гьотевите стихове, които Мицкевич цитира, са от стихосбирката на Гьоте *Западно-източен диван* (*West-östlicher Divan*. Stuttgart, 1819): „Wer den Dichter will verstehen, / Muss in Dichter's Lande gehen“ („Който иска да разбере поета, / трябва да отиде в земята на поета“).

I. STEPY AKERMAŃSKIE

Wpłynąłem na suchego przestwór Oceanu,
Wóz nurza się w zieloność i jak łódka brodzi,
Śród fali łąk szumiących, śród kwiatów powodzi,
Omijam koralowe ostrowy burzanu.

Już mrok zapada, nigdzie drogi ni kurchanu;
Patrzę w niebo, gwiazd szukam, przewodniczek łodzi;
Tam zdala błyszczy obłok? tam jutrenka wschodzi?
To błyszczy Dniestr, to weszła lampa Akermanu.

Stójmy! – jak cicho! – słyszę ciągnące żorawie,
Którychby nie dościgły źrenice sokoła;
Słyszę, kędy się motyl kołysa na trawie,

Kędy wąż śliską piersią dotyka się ziola.
W takiej ciszy! – tak ucho natężam ciekawie,
Że słyszałbym głos z Litwy, – jedźmy, nikt nie woła.

Ян Стика. Адам Мицкевич като пилигрим, 1894

I. АКЕРМАНСКИ СТЕПИ

В простора на безводен океан заплувах —
колата като лодка носи се в степта,
минава острови с коралови листа
и над треви шумящи леко се вълнува.

Здрачава се. Ни път за отбив, ни промяна.
Далеч в небето пътеводна ли звезда
изгря зад облака? Заря ли заблестя? —
Над Днестър светна лампата на Акермана.

Спри! Тихо. Чувам жерави в далечината. —
окото на сокол не ще ги долови,
и чувам: пеперуда пърха над цветята,

змия във храстите пролази и се сви —
и тъй се вслушвам, че дозел бих в тишината
от Литва глас. Да тръгнем, никой не зове...

Превод: Дора Габе

Дора Габе (1888 – 1983, псевдоним на Изидора Пейсах) е явление не само в българската поезия, но и сред най-талантливите преводачи на полска поезия. Заедно със своя съпруг – Боян Пенев, те имат забележителен принос за преводната и литературнокритическата рецепция на полската литература. Двата са основоположници на Полско-българското дружество (1918), инициатори и редактори на сп. „Полско-български преглед“ (1919 – 1935). След Втората световна война Дора Габе е съветник по културните въпроси в българското посолство във Варшава (1947 – 1950). Като преводач на полска поезия тя получава признание още с преводите си, събрани в томчето *Полски поети*² (1921).

Дора Габе е автор на първата пълна версия на *Кримски сонети* на български език. Нейният превод на този поетически цикъл е включен в тома *Избрани произведения* на А. Мицкевич (София: Народна култура, 1955, 79 – 96), който излиза по повод на стогодишнината от смъртта на полския поет.

² Отделни нейни преводи от това издание са публикувани в кн. 1 на сп. „Славянски диалози“ от 2004 г.

I. АКЕРМАНСКИТЕ СТЕПИ

Изплувах в тоя сух, просторен океан.
Тук като ладия колата ми се мята
в шумящите треви, в потопа на цветята,
покрай коралов риф от разцъфтял бурян.

Припада вече мрак. Ни път, ни хълм смълчан.
Там облак ли блести, а в облака – звездата
на късни пътници? Звездата на зората?
Не! Днестър там блести и с лампа – Акерман.

Да спрем! Тъй тихо е... Чуй жерави далече!
Очите на сокол не ще ги уловят.
Там пеперуда в танц с цветята се увлече.

Змия през билките пролази с влажна гръд.
Такава тишина!... Дано дочуя вече
от Литва глас... На път! Оттам не ме зоват.

Превод: Стоян Бакърджиев

Стоян Бакърджиев (1929 – 1998) е сред най-продуктивните и талантливи български преводачи на поезия. Благодарение на него стават достъпни за българския читател стотици поетически произведения, принадлежащи към различни жанрове – от кратката лирическа форма през поемата до драмата в стихове. Превежда руски, украински, полски, грузински, румънски, немски, френски, испански и латиноамерикански автори, сред които Фр. Шилер, Х. Хайне, Х. фон Клайст, Р. М. Рилке, Калдерон, Лопе де Вега, Р. Дарио, Х. Р. Хименес, Блас де Отеро, М. Сервантес, Луиш ди Камоинш, Ш. Руставели, М. Еминеску, Молиер, В. Юго и др. От славянските поети представя в свой превод М. Ю. Лермонтов, А. С. Пушкин, И. Франко, Л. Украинка, Ю. Словацки, А. Мицкевич, както и лужишки поети. На името на Стоян Бакърджиев е учредена национална награда за превод.

Преводът на Стоян Бакърджиев на *Кримски сонети* е издаден като самостоятелно книжно тяло (София: Захарий Стоянов, 2008), включващо и други преводни стихотворения на Мицкевич, както и студиите на Ванда Смоховска-Петрова *Мицкевич на българска земя* и на Боян Пенев *Българските преводи на Кримски сонети*. В изданието е представена и пълна библиография на българските преводи на *Кримски сонети* до 2008-а.

I. АКЕРМАНСКИТЕ СТЕПИ

Заплувах из тревите на безводен океан.
По-лека и от лодка из степта, колата
като сред острови коралови се мята
над рифове от свеж ковил и от бурян.

Смрачава се. Пред мен ни хълм, ни друм смълчан.
Далече пътеводната звезда ли в небесата
расте зад облак – пръв вестител на зората...
Там Днестър ли блести?... И с лампа – Акерман?

Да спрем! Тъй тихо е!... Клин жеравен прелита.
И поглед на сокол не би го доловил.
В танц из тревите пеперуди се заплитат.

Змия пред мен пролази и встрани възви...
А аз се вслушвам: не ехти ли в далнините
от Литва глас?... На път!... Не ме зоват, уви!

Превод: Димитър Горсов

Димитър Горсов (1939) е български поет, автор на десетки стихосбирки и носител на национални литературни награди. Превежда предимно поезия от руски (Делвиг, Пушкин, Лермонтов, Тютчев, А. Толстой, А. Фет, И. Аненски, А. Блок, М. Цветаева, С. Есенин, Пастернак и др.), а от полската поезия в негов превод излизат *Кримски сонети* на Адам Мицкевич, публикувани в електронното списание „Литературен свят“ в брой 43, септември 2012 г., а паралелно с оригинала – на сайта на „Двуезична библиотека“ (<http://www.bglibrary.net/stih-amickevich/po-bg-dg-krimski.htm>). По лични сведения на Д. Горсов двуезичната публикация, в която се забелязват някои разлики спрямо тази в „Литературен свят“, е по-късна и това е основанието ни да представим именно нея.

I. АККЕРМАНСКИЕ СТЕПИ

Выходим на простор степного океана.
Воз тонет в зелени, как челн в равнине вод,
Меж заводей цветов, в волнах травы плывет,
Минуя острова багряного бурьяна.

Темнеет. Впереди – ни шляха, ни кургана.
Жду путеводных звезд, гляжу на небосвод...
Вон блещет облако, а в нем звезда встает:
То за стальным Днестром маяк у Аккермана.

Как тихо! Постоим. Далеко в стороне
Я слышу журавлей в незримой вышине,
Внемлю, как мотылек в траве цветы колышет,

Как где-то скользкий уж, шурша, в бурьян ползет.
Так ухо звука ждет, что можно бы расслышать
И зов с Литвы... Но в путь! Никто не позовет.

Перевод **Ивана А. Бунина**

Иван Алексеевич Бунин (1870 – 1953) е забележителен руски писател, носител на Нобелова награда за 1933 г. Освен автор на поезия и проза (разкази и повести) той е и талантлив преводач на френска (Льоконт дьо Лил, Алфред дьо Мюсе), английска (Хенри Уадсуорт Лонгфелоу, Байрон, Алфред Тенисън) италианска (Петрарка) и украинска поезия (Тарас Шевченко). От полски превежда стихотворения освен на Мицкевич още на А. Асник и на Х. Сенкевич (**вж.** <http://bunin-lit.ru/bunin/perevod/motiv-senkevicha-vechernyaya-molitva.htm>). Неговият превод на *Аккермански степи* е препечатан от руското електронно издание на произведенията на Мицкевич (https://royallib.com/read/mitskevich_adam/stihotvoreniya_i_poemi.html#286720>).

I. AKERMANSKE STEPE

Zaplovih na pučinu suhog oceana;
U zelen tonu kola, ko da čamac brodi:
Po valu šumnih luka, po cv'jeću ko vodi,
Kraj koraljnih ostrova grmlja razrastana.

Mrači se, nigdje puta ni grobnoga stana.
U nebo gledam, tražim zv'jezdu, što brod vodi:
Iz dalji sja se oblak, danica ishodi...
Blista se Dnjestar, sinu svjetlost Akermana!

Stojmo!... Tišina!... Čujem, kako lete ždrali,
Ne bi ih dogledale oči sokolove;
Čujem, u travi ljuljka leptirić se mali,

A zmija kliskom grudi dira u strukove...
Prisluškujem tišini, čekam radoznali
Iz Litve glas... Hajdemo, niko me ne zove!

Preveo **Isa Velikanović**

Иса Великанович (Isa Velikanović, 1869 – 1940) е хърватски писател, автор на комедии, сатири, хумористични разкази и повести. Превел е над 300 художествени произведения от руски, немски, английски, френски, испански, чешки и полски. Преводът му на *Дон Кихот* на Сервантес е определян за изключително високо постижение в областта на художествения превод. И. Великанович представя на хърватски език голяма част от творчеството на Мицкевич, което издава в тома: Adam Mickiewicz. *Soneti. – Romance i balade. – Grażyna. – Konrad Wallenrod*. Zagreb: Matica Hrvatska, 1908. Стихотворението се намира на стр. 21 в посоченото издание³.

³ Редакционната колегия на списанието изразява благодарност на д-р Евелина Грозданова от Университета в Загреб, която осигури хърватския превод на *Акермански стети*.

AKERMANSKÉ STEPÍ

Veplul jsem na prostor suchého oceánu,
vůz v zeleň noří se a jako loďka plyne.
Šumivou vlnou luk a květů mójím stinné
korálné ostrovy, vonící po buřanu.

Stmívá se, nikde cest ni stopy po kurhanu,
i hledám na nebi hvězdy, průvodce lodí:
zda oblak svítí tam? či jitřenka se rodí?
To Dněstr třpytí se, plá lampa Akermanu!

Ach, jaké ticho!... Stůj!... Jeřáby táhnout slyším...
Ni zraky sokola nedostihnou k těm výším...
Slyším, jak na travě se motýl houpá zpola,

jak slizkou hrudí svou had klouže kdesi v proutí...
Svým sluchem pátrám tak, že měl bych zaslechnouti
hlas z Litvy... Jeďme dál, vždyť nikdo nezavolá!

Přeložil **Vladimír Holan**

Владимир Холан (Vladimír Holan, 1905 – 1980) е чешки поет със световно признание и един от най-продуктивните и най-талантливи преводачи на поезия. Отдава се активно на преводаческа дейност особено след като официозната литературна критика го слага в списъка на политически неблагонадеждните писатели. Превежда от различни езици: немски (Рилке, Ленау), френски (Бодлер, Лафонтен, Вилдрак), испански (Луис де Гонгора и Арготе), полски (Словацки, Мицкевич), руски (Лермонтов), персийски (Низами Ганджеви), китайски и др. Превел е над 120 поети от 16 литератури, но винаги само такива, които са съзвучни с неговата представа за голяма поезия. Преводите му са представени за първи път в своята цялост в поредицата от неговите събрани съчинения, издадени от пражкото издателство „Пасека“ (2007 – 2011) – те обхващат последните четири тома (от XI до XIV)⁴.

Холановият превод на *Акерманските степи* е включен в антологията на световната поезия на XIX век *Duhové mosty. Výbor ze světové poezie XIX. století* (2. Vydání. Praha: Albatros, 1980, s. 115) под редакцията на Ярмила Урбанкова, която е автор на уводната студия, на биографичните портрети на преведените поети и на разяснителните бележки.

⁴ Редакцията колегия на списанието изразява благодарност на д-р Якуб Микунецки от Института по славистика в Прага, който осигури Холановия превод на *Акерманските степи*.